

GELECEĞİN RAPORLAMA SİSTEMİ: ENTEĞRE RAPORLAMA

Dr. Bülent YILMAZ*

Dr. Murat ATİK**

Öğ. Gör. Ahmet OKYAY***

Makale Gönderim Tarihi : 02.02.2017 / Kabul Tarihi : 30.06.2017

ÖZ

Entegre raporlama işletmelerin etkilediği/etkilendiği tüm paydaşlar için bir değer yaratma olgusu ile oluşan; sadece finansal veriler ile sürdürülebilirlik verilerini bütünleştiren değil aynı zamanda çevresel, ekonomik ve sosyal etkileri de barındıran bir raporlama sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. 1930'larda yaşanan Büyük Buhran sonrasında işletmeler için önemli olan finansal bilgilerin raporlanması idi. Ancak günümüzde, gelecekte yaratılabilecek olası değerlerin tahmin edilmesi ve paydaşlara iletilmesi gerekmektedir. Gelecekte yaratılacak değer için karar vericiler, finansal veriler ile finansal olmayan verilerin birleştirilmesi sonucunda oluşacak kriterlere göre karar verme eğilimindedirler. Bu çalışmada yeni bir raporlama sistemi olan entegre raporlamanın içeriği ve uygulamaları hakkında bilgi sunulmakta ve Türkiye içinde entegre raporlama uygulaması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Entegre Raporlama, Finansal Raporlama, Sürdürülebilirlik Raporlaması, Sürdürülebilirlik.

Jel Kodlar: M40, M41.

REPORTING SYSTEM OF FUTURE: INTEGRATED REPORTING

ABSTRACT

Integrated reporting came into existence as a result of creating a set of values for all of the partners, shareholders, etc. who affect and be affected by the enterprises. And it is not only the unifying factor for sustainability with financial data but, it also possesses the environmental, economic and social effects. After the Great Depression in 1930s, it was vital for the enterprises to report their financial data. But today, it's a necessity that likely future asset should be predicted and partners and the others should be notified. In order to create future assets, decision makers tend to make their decisions based on the criteria comprised of financial and nonfinancial data. In this study, the content of integrated reporting and its practices as a new system are presented and integrated reporting practice in Turkey is suggested.

Keywords: Integrated Reporting, Financial Reporting, Sustainability Reporting, Sustainability.

JEL Codes: M40, M41.

* Kara Harp Okulu Dekanlığı İşletme Bölümü Öğretim Görevlisi, byilmaz@kho.edu.tr

** K. K. EDOK K.lığı, matik@kho.edu.tr

*** K. K. 8'inci Mknz. P. Tug. K.lığı, aokyay@kho.edu.tr

GİRİŞ

Bilgi hızının inanılmaz bir şekilde arttığı günümüzde teknolojik, siyasal ve ekonomik gelişmelerin, bilginin artan seviyedeki bu hızı ile birlikte işletmeler üzerindeki etkisi de farklı bir boyut kazanmıştır. Özellikle işletmeler açısından klasik anlamda elde edilen salt finansal bilgilerin yeterliliği, sürdürülebilirlik ve verimlilik açısından sorgulanır hale gelmiştir. Günümüzde mevcut ve potansiyel yatırımcılara, borç verenlere ve kredi veren taraflara işletmenin finansal durumu hakkında bilgi veren finansal raporlar işletmelerin rekabet gücünü tam olarak yansıtamamaktadır. Halbuki işletmeler için geçmişte alınan kararların değerlendirilmesine ve geleceğe yönelik kararlar alınmasına yardımcı olacak bir raporlama sistemi oluşturulmalıdır.

Muhasebe işletmenin tüm mali bilgilerini derleyen ve dışarıdan bakıldığında kapalı bir sistem olarak görülmesine rağmen, işletmenin fonksiyonları ve diğer sistemlerle ilişki içerisinde olarak faaliyet göstermektedir. Muhasebe içeriği gereği sadece ekonomik sistemler ile değil işletmenin tüm paydaşları ile etkileşim içerisinde. Ancak muhasebe sistemine geleneksel bir bakış açısı ile bakıldığında söz konusu iletişimlere dikkate alınmamaktadır.

Gelecekte işletmelerin artı bir “değer” yaratabilmeleri, karar mekanizmalarını doğru ve her türlü duruma karşı hızlı cevap verebilecek şekilde dizayn edebilmeleri açısından, sadece mali bilgilerle donatılmış, çevreye uyumlu olmayan, değişimlere kapalı ve tarihi veriler üzerinden ortaya çıkarılan finansal raporların şekil değiştirmesi zorunlu hale gelmiştir. Yıllık faaliyet raporlarıyla toplumun ilgili kesimlerine finansal verilerini aktarmaya çalışan işletmelerin önüne yeni enstrümanlar çıkmaktadır.

İşletmeler menfaat sahiplerine; finansal tablolar, faaliyet, denetim, yönetim, derecelendirme ve sürdürülebilirlik raporları ile bilgi arzında bu-

lunmaktadır. Bahse konu raporların bazıları zorunlu iken bazıları işletmenin tercihine bırakılmıştır. Yatırımcılar ve diğer menfaat sahipleri bilgi karmaşasından ve farklılığından dolayı karar noktalarında zorluklar çekmektedirler.

Ekonomik sistem içerisinde işletmelerin finansal verilerini çevresel ve sosyal etkileri içeren sürdürülebilirlik verileri ile bütünleştirme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmaların gösterdiği nokta ile yatırımcıların beklentileri aynı doğrultudadır. Kısıtlı kullanımı olduğu düşünülen klasik raporlamanın yerine söz konusu bütünleştirme, özellikle literatürde de yeni yeni çalışmaların yoğunlaştığı kurumsal raporlamada yeni bir dönem olarak adlandırılan ve 2010 yılında kurulan Uluslararası Entegre Raporlama Konseyinin (IIRC), farklı kaynaklarda bulunan farklı bilgileri öz ve etkili olabilecek bir şekilde küresel çapta kabul görebilecek bir raporlama yöntemi olarak lanse ettiği “Entegre Raporlama” ile gerçekleştirilebilecektir.

1. RAPORLAMAYA KISA BAKIŞ

Raporlamak, geçmiş verileri düzenlemek ve geleceğe yol göstermek amacıyla yaptıklarımızı ve yapacaklarımızı beyan etmek ve taahhüt vermektir. Raporlama modern dünyanın yönetim anlayışı ile faaliyet gösteren işletmelerle eş bir tarihe sahiptir. Kurumsal raporlama anlamında ise söz konusu çalışmalar, çevre bilincinin dünyaya yayılması ile birlikte başlamıştır. Nükleer deneyleri protesto etmek amacıyla 1971 yılında Kanada'nın Vancouver şehrinde ortaya çıkan ve özellikle çevresel olaylara karşı mücadeleleri ile ön planda olan (<http://www.toplumsalanaliz.net/2012/08/greenpeace-nedir-kurulusu-ve.html>) Greenpeace'in petrol ve kimya şirketleri için yoğun çevre protestoları başlatması ile birlikte çevresel alanda kötü performansın işletmelerin değerini etkilediğini gören yatırımcılar, bu alanda bilgilendirme yapılmasını talep etmişler ve işletmelerin çevre raporlarını hazırlamaları gündeme gelmiş,

1980'lerde de işletmeler çevre raporlarını yayınlanmaya başlamıştır. Ayrıca entegre raporlamanın ortaya çıkış unsurlarından olan çevresel etkiler, 1972 yılında 113 ülkenin katılımı ile Stockholm'de gerçekleştirilen, Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı'nda küresel anlamda ilk kez gündeme gelmiştir. Söz konusu konferans dünyanın geleceğini ciddi boyutlarda tehdit eden çevresel ve ekolojik sorunlara çözüm aramak amacıyla ile uluslararası düzeyde atılan ilk adım olmuştur (Kuşat, 2013: 4).

1995 yılında Nijerya'da Brent Spar vakası olarak (BM, 2008: 15) adlandırılan petrol platformundaki yangınlar sonucundaki sızıntılar sebebiyle Shell firması yoğun protestolarla karşı karşıya kalmış ve itibar kaybını önlemek amacıyla 20 milyon poundluk bir PR çalışması yapmıştır. Bu sürecin sonunda da kabul edilen ilk Kurumsal Sosyal Sorumluluk raporu yayınlanmıştır.

2000'li yıllarda idari otoriteler tarafından işletmeler için birçok düzenleme, ilke ve standartlar gündeme gelmiştir. Yasal düzenlemelerin çoğunlukta olduğu bu hususların en önemlilerinden birisi de 2000 yılında resmen uygulamaya konulan Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (Kağnıcıoğlu, 2007: 191) ve 1999 yılında geliştirilerek ilk kez 2004 yılında güncellenen (OECD, 2015: 4) OECD'nin yayınladığı Kurumsal Yönetim İlkeleridir.

Finansal krizler özellikle de 2008 yılındaki küresel kriz, piyasaların "Risk Yönetimi" olarak adlandırılan yeni bir kavramla tanışmasına neden olmuştur. Bu krizler yatırımcılara klasik raporlamanın işletmenin geleceği, karşılaşılabilecek riskler ve bu risklerin yönetilebilirlik olasılığı hakkında bilgi verme konusunda yetersiz kaldığını göstermiştir. Bunun sonucu olarak da 2009 yılında Uluslararası Standartlar Örgütü tarafından (ISO) ISO 31000 "Kurumsal Risk Yönetimi" standardı ve 2010 yılında da ISO 26000 "Sosyal Sorumluluk Standardı" yayımlanmıştır (www.iso.org).

Nihayetinde 2010 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Konseyinin kurulması ile birlikte 2013 yılında ilk Entegre Raporlama Çerçevesi yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede Avrupa Parlamentosu Nisan 2014 tarihinde, Avrupa genelinde yaklaşık 6000 şirketin finansal olmayan bilgilerini de açıklamasına ilişkin AB yönetmeliğini kabul etmiştir (http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/muhasebe_direktifi.pdf).

2. ENTEGRE RAPORLAMA

Entegre raporlama bir işletmenin stratejisi, kurumsal yönetim ve finansal performans ile sosyal, çevresel ve ekonomik çevresi arasındaki ilişkiyi gösteren, bunun yanı sıra işletme açısından artı değer yaratmak için neler yapılabileceğinin anlaşılabilir ve sade bir biçimde sunulması olarak tanımlanabilecektir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere asıl amaç yaratılması hedeflenen değerlerin nasıl ortaya çıkarılacağıdır. Değer yaratma olgusu üzerine yerleştirilen entegre rapor, yatırımcılar, çalışanlar, yöneticiler, yasa koyucular ve ortaklar dahil olmak üzere tüm paydaşlardan faydalanır.

Küreselleşmenin ülke ekonomilerine en büyük etkilerinden birisi de konvansiyonel yöntemlerden modern yöntemlere geçişi hızlandırması olarak sayılabilir (Onat, 2015: 156). Muhasebe raporlaması açısından da modern yöntemler olarak karşımıza entegre raporlama çıkmaktadır. Entegre raporlamanın işletmelerin gündemine gelmesi ile gerek akademisyenler gerekse işletmeler tarafından finansal raporlama ve sürdürülebilirlik raporlamasının karışımı veya toplamından oluştuğu öne sürülmüştür (White, 2010: 29).

IIRC (International Integrated Reporting Council) entegre raporlamayı, bir kuruluşun içerisinde faaliyet gösterdiği ticari, sosyal ve çevresel koşullar bağlamında kuruluşun stratejisi, kurumsallığı ve performansına ilişkin önemli bilgileri bir araya getiren bir raporlama metodu olarak tanımlamaktadır (IIRC, 2011: 2).

Güney Afrika Entegre Raporlama Komitesi'ne (Integrated Reporting Committee of South Africa - IRCSA) göre entegre rapor; basit bir şekilde finansal ve sürdürülebilirlik raporlarının birleştirilmesi işlemi değildir. Entegre bir raporun, sosyal, çevresel, ekonomik ve finansal konular bağlamında şirket stratejisi, riskler ve fırsatlar hakkında önemli bilgileri bir araya getirerek ve bunlar arasındaki bağlantıları kurarak kuruluşun özlü bir görünümünü paydaşlara sağlaması gerekmektedir (IRCSA, 2011: 1).

Deloitte (2012: 9) ise entegre raporlamayı, kısa dönem performansı gereğinden fazla gözden çıkarmaksızın, bütün yönleriyle uzun dönem sürdürülebilirliği geliştirmeye ve muhafaza etmeye imkan sağlayan bir süreç olarak görmektedir.

Bir başka tanımlamada ise entegre raporlama, işletmenin finansal, sosyal, çevresel, ekonomik ve idari açılardan performansını paydaşlara raporlayan bir trend olarak ifade edilmiştir (Dahms, 2012: 15).

2.1. Entegre Raporlamanın Amaçları

İşletmelerin yoğunlukla kullandığı mevcut finansal raporlama modelinin geçmişe dönük olarak performans ölçütleri ortaya koyduğu, endüstriyel bir dünya için geliştirildiği ve karar verme konusunda uygun bilgi sağlamadığı, "One Report" kitabının yazarlarından ve entegre raporlamanın en önemli savunucularından olan ve Michael Krzus tarafından öne sürülmektedir.

Entegre raporlama günümüzün rekabet koşullarında uyumluluk gereksinimlerine yanıt olarak hazırlanabilir veya başka bir raporun erişilebilir bir parçası olabilir. Bir entegre raporun amacı, işletmenin etkilediği veya etkilendiği varlıklar, kaynaklar ve ilişkiler hakkında bilgi vermek olmalıdır. Etkilenme ve/veya etkileme dereceleri hakkında bilgi sahibi olunurken unutulmaması gereken en önemli unsur işletmenin tüm paydaşlarına nasıl değer yaratacağının açıklanmasıdır.

Bu kapsamda değer, dış çevreden, paydaşlar ile olan ilişkilerden ve diğer faktörlerden etkilenilebileceği, kısaca işletmenin bünyesinde ve tamamen işletme tarafından yaratılamayacağı unutulmamalıdır. Söz konusu hususlar dikkate alındığında rapor düzenleme aşamasında bazı bilgilerin edinilmesi ön şart olmaktadır. Bilgi sağlanması gereken hususlar şöyle sıralanabilir (IIRC, 2013: 2):

- a. İşletmenin etkilediği ve/veya etkilendiği dış çevre,
- b. İşletmenin etkilediği ve/veya etkilendiği ve sermaye öğeleri olarak adlandırılan kaynak ve ilişkiler,
- c. İşletmenin dış çevre ve sermaye öğeleri ile olan iletişimi.

Entegre raporun hazırlanması aşamasında elde edilecek bilgiler doğrultusunda, raporla aşağıdaki amaçlara ulaşılması hedeflenmektedir:

- a. Finansal veriler aracılığı ile sermaye sağlayan paydaşlara daha kaliteli bilgi sunmak.
- b. İşletmelerin kurumsal raporlarına değer yaratma kabiliyetini maddi yönden etkileyen tüm faktörleri içeren daha birleşik ve etkili bir yaklaşım ortaya koymak.
- c. Hesap verilebilirlik ve yönetilebilirlik öğelerini güçlendirmek ve bunların birbirlerine olan ilişkilerinin anlaşılmasını ve şeffaflığı sağlamak.
- ç. Karar verme unsurlarını desteklemek amacıyla kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmaya odaklanan tüm düşünceleri entegre edebilmek.

Tüm bu amaçlar doğrultusunda entegre raporlama, bütüncül bir bakış açısı sağlayarak, kuruluş operasyonlarının açık ve net, birbirleri ile bağlantılı ve karşılaştırılabilir bir şekilde sunulmasını sağlarken, ileriye dönük bir bakış açısıyla kuruluşun gelecekte yaratacağı değeri, risk ve fırsatlarını

ve stratejisini paydaşlarına yansıtmaktadır (TÜ-SİAD, 2015: 44).

2.2. Entegre Raporlamanın Avantaj ve Dezavantajları

Entegre rapor paydaşların niteliklerine göre değişik avantaj ve dezavantajlara sahiptir. İlk olarak entegre raporu “Tek Rapor” şeklinde ortaya atan ve farklı platformlarda tartışılmasına sebep olan Eccles ve Krzus raporun işletmeler açısından dört önemli faydasını tanımlamaktadır (Eccles ve Krzus, 2010: 148);

a. İlişkiler ve sorumluluklar hakkında daha fazla bilgi sağlamak. Rapor işletmelerin paydaşlara daha etkili ve verimli olabilecek bilgileri sağlama adına daha detaycı olmaya zorlamaktadır.

b. Alınacak kararların kalitesini artırmada katkıda bulunmak. Sürdürülebilir bir stratejiyi oluşturan ve besleyen daha iyi kararlar verilmesine öncülük edecektir.

c. Paydaşlar ile kurulan ilişkilerin derinleşmesini sağlamak. Bu raporun kullanılması şirket ve paydaşları arasında sürekli bir diyalog temelinin oluşturacaktır.

ç. Yönetilmesi en zor risklerden olan itibar riskinin düşük seviyede kalmasını sağlamak.

Kanzer’e göre ise entegre raporlama (Kanzer, 2010: 46-47);

a. Sürdürülebilirlik raporunun finansal verilerle ilişkisini ilgisini kurarak paydaşların dikkatine sunabilmektedir.

b. Sürdürülebilirliğin işletmenin tamamında geçerli olduğu ve işletmenin değeri arasındaki doğru bir ilişki kurulmasına yardımcı olmaktadır.

c. Raporlamanın doğru yapılması durumunda fi-

nansal ve sürdürülebilirlik performanslarının artacağını ortaya koymaktadır.

Bu olumlu taraflarının yanı sıra bazı akademisyenler ve idari otorite savunucuları; entegre raporlamanın kompleks olması, karmaşıklığı artıran ve finansal olmayan veriler ile birlikte anlaşılabilir olmaması, test edilmiş standartlarının oluşturulmaması ve net olmaması başta olmak üzere bazı dezavantajlarını gündeme getirmektedirler.

Entegre raporlamanın diğer dezavantajları ise şöyle sayılabilir:

a. Gerek işletmeler gerekse denetçiler için yeni standartlar ve yükümlülüklerin belirlenmemesi.

b. Raporda yer alacak bilgilerin doğruluğunun teyit edilememesinde ortaya çıkabilecek sorunların işletmeye zarar vermesi.

c. Gereksiz bilgi tekrarı.

ç. Şeffaflık ve hassas bilgilerin paylaşımı konusunda dengenin sağlanamaması durumunda oluşabilecek risk ve tehditler.

2.3. Entegre Raporlama İhtiyacı

Sert piyasa koşullarında daha optimal kararlar vermek isteyen işletmelerin elinde birbirinden farklı dönemlerde hazırlanan farklı formatlarda raporlar mevcuttur. Literatür incelendiğinde karşımıza Finansal Raporlar, Çevresel Raporlar, Sürdürülebilirlik Raporları, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporları ve Entegre Raporlama gibi birçok kavram çıkmaktadır. Söz konusu raporların temelinde şeffaflık ve karar vericilere destek amacı güdülse de raporları okuyanlar tarafından zor bir durum ortaya çıkmaktadır.

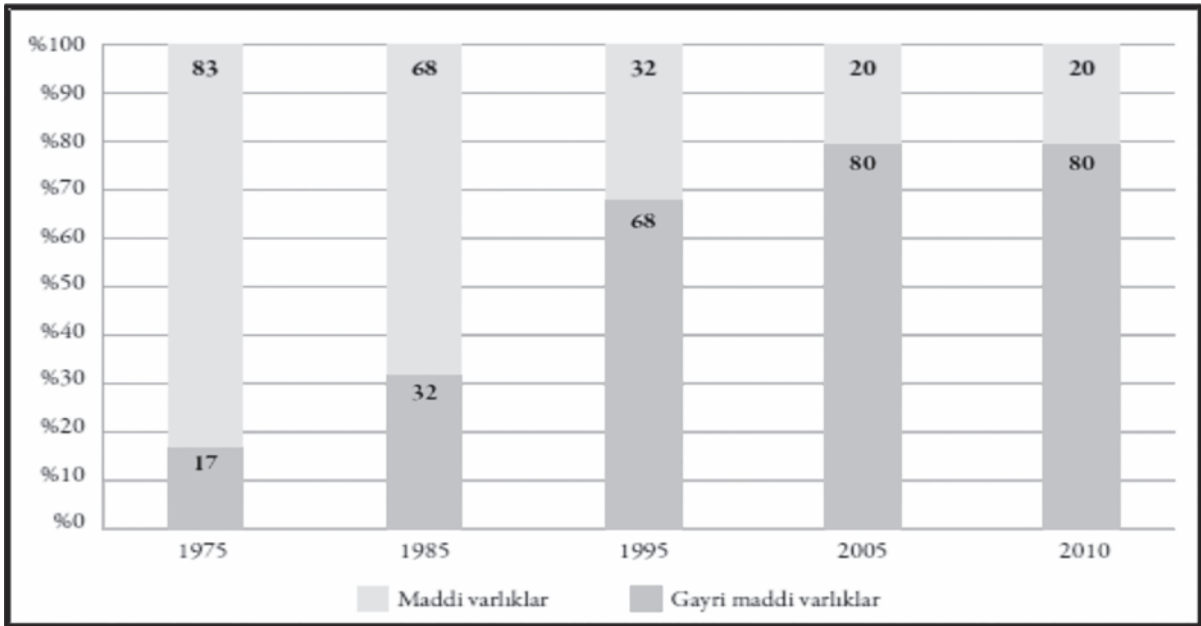
Yatırımcılar ve toplumun beklentilerinin değişmesi ve finansal verilerin yanı sıra finansal olmayan verilerin ve toplumsal çevresel faaliyetlerin karar mekanizmalarında etkin olmaya başlaması ile

birlikte işletmelerin pazar değerlerinde de farklılıklar ortaya çıkmaya başlamıştır.

2015 verilerine göre Standard & Poors 500’de yer alan şirketlerin pazar değerinin yaklaşık yüzde 80’ini fikri mülkiyet hakları, insan sermayesi, itibar, know-how gibi maddi olmayan varlıklar oluşturmaktadır (TÜSİAD, 2015: 21).

bilecek durumlara ilişkin veriler ile de bilgilenmek istemektedir. IIRC başkanı King İstanbul’daki bir konferansta finansal raporların mevcut yapılarıyla “dikiz aynasından bakarak araba kullanmaya yarayan bir vizyon” ortaya koyduğunu ifade etmiştir (<http://www.joomag.com/magazine/inmagazine-say%C4%B1-1-ocak-%C5%9Eubalmart/0930821001441205920?page=54>).

Şekil 1: S&P 500 Şirketlerinin Pazar Değeri Bileşenleri

Kaynak: TÜSİAD, 2015: 22

İşletmeler incelendiğinde maddi olmayan varlıkların öneminin vurgulanması açısından 2015 yılında en değerli işletmeler sıralamasında 485 milyar dolar geliri olan Wall-Mart kendisine 12. sırada yer bulabilirken, 65 milyar dolarlık gelire Google 4. değerli şirket unvanını kazanmıştır.

Yatırımcılar işletmelerin yatırıma değer olup olmadıklarını teyit edebilmek amacıyla işletmelerin verilerine bakarlar. Ancak finansal raporlar geçmiş yıl verilerini göstermektedir. Geleceğe yatırım yapmak isteyen yatırımcı gelecekte ortaya çık-

Geleceğe ayak uydurabilmek ve amansız rekabette gelecek fırsatlarını öngörebilmek işletmeler için artı değer anlamındadır. Bunun en güzel örneklerinden birisi Apple’dır. Şirketin 2013 yılındaki gelirlerinin %60’ı 4 yıl önce hiç ortada bile olmayan ürünlerden sağlanmıştır. Ayrıca, ilk kez 1955 yılında yayınlanan Fortune 500 listesindeki şirketlerden sadece %11’i bugün hala o listede kendine yer bulabilmektedir. Türkiye’ye baktığımızda ise ATO’nun 1923-2014 arasını kapsayan çalışmasında ortalama şirket ömrü 12 yıl olarak kaydedilmektedir (<http://www.atonet.org.tr>).

Değişen regülasyonlar ve kanunlar ile teknik detaylar nedeniyle finansal raporlar gitgide anlaşılması zor ve karışık bir doküman haline gelmiştir. Basit bir örnek vermek gerekirse edebiyatçılar tarafından anlatım sanatının doruğu kabul edilen Kafka'nın Dönüşüm adlı eseri 21 bin kelimeyken General Electric'in 2014 faaliyet raporu 111 bin kelimenin üzerindedir.

3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI VE ENTEGRE RAPORLAMA

İşletmeler faaliyetlerini sürdürülebilir hale getirmek istemektedirler. Son dönemlerde sadece finansal karlılıkla değil sosyal sorumluluk ve çevresel faktörlerin de dikkate alınarak uzun dönemli karlılıklar elde edilebileceği beklentisi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda sürdürülebilirlik raporlaması ile işletmelerin hedeflerinin belirlenmesi, ulaşılan hedef başarılarının değerlendirilmesi ve geleceği yönetebilmek gibi amaçlarına sürdürülebilir bir şekilde ulaşabilmek için yardımcı olmaktadır.

3.1. Sürdürülebilirlik Raporlaması

Kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması veya sürdürülebilirlik raporlaması, işletmenin etkilediği/etkilendiği çevreye ilişkin gerek finansal gerekse finansal olmayan bilgilerin faaliyet raporlarında veya ayrı bir raporda bildirilmesidir.

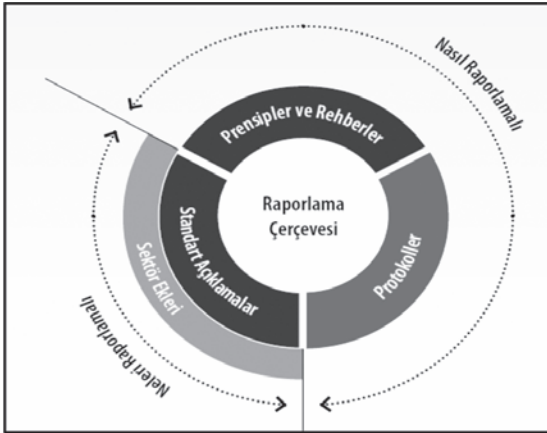
Sürdürülebilirlik uygulamaları, ekonomik performans ve pazar payı için de ön koşul olmaktadır. Sürdürülebilirliğin finansal performanstan bağımsız bir husus olmadığını, karar alma mekanizmalarını sürdürülebilir faktörlerle destekleyen işletmelerin daha kalıcı ve güçlü bir ekonomik

performans sağlayabileceği fikri güçlendirmektedir.

Sürdürülebilirlik raporları ile işletmeler;

- Risk ve fırsatları daha iyi değerlendirebilmelerine,
- Marka bağlılıklarını ve itibarlarını artırmalarına,
- Paydaşlar tarafından performanslarının daha iyi anlaşılabilmesine,
- Mali ve mali olmayan performans arasındaki ilişkinin gösterilmesine,
- Performanslarını değerlendirmek ve kıyaslamak,
- Ulusal ve uluslararası mevzuat şartlarını karşılayıp karşılamadıklarını ortaya koymaktadırlar.

Sürdürülebilirlik raporlaması yapan işletmelerin raporlar arasında karşılaştırma yapabilmeleri ve raporları değerlendirebilmeleri için uluslararası anlamda standartlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla işletmeler Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ya da Küresel İlkelere (GC) göre raporlama yapmaktadırlar. GRI kar amacı gütmeyen, uluslararası raporlama standartları geliştiren, sürdürülebilir küresel ekonomi için çalışan uluslararası bir organizasyondur (www.globalreporting.org). İşletmeler sürdürülebilirlik raporlamasını uluslararası karşılaştırılabilir ve güvenilir bir hale getirmek için GRI'nin yayımlanmış olduğu raporlama prensiplerine göre raporlama yapmaya çalışmaktadırlar.

Şekil 2: GRI Raporlama Çerçevesi

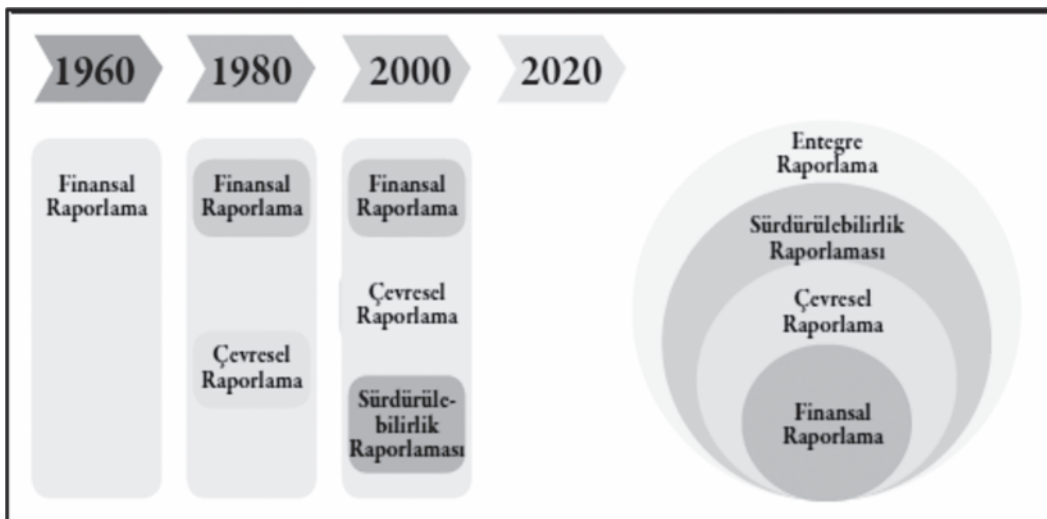
Kaynak: www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf

1980’lerde ilk önce Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) ve çevresel raporlamalarla başlayan süreç artık daha ciddi direktiflerle standardize edilen sürdürülebilirlik raporlamaları ile bir üst aşamaya geçmiştir. Bu süreçte ise Türkiye’de BM Küresel İlkeler Sözleşmesi imzacısı kuruluş sayısı 310’u bulurken (TOBB, 2015: 5), GRI platformuna kayıtlı 160’dan fazla rapor bulunmaktadır

(<http://www.kurumsalsurdurulebilirlik.com/tr-tr/anasayfa.aspx>).

3.2. Sürdürülebilirlik Raporlama ve Entegre Raporlama İlişkisi

İşletmeler farklı zamanlarda farklı mevzuatlara dayandırılarak hazırlanan ve farklı kullanıcılara hitap eden ancak özünde paydaşların karar verme süreçlerine yardımcı olan raporları tek bir rapor çatısı altında yayımlamaya başlamışlardır. Söz konusu raporlar, finansal ve finansal olmayan bilgilerden oluşmaktadır. Başta yatırımcılar olmak üzere tüm paydaşların işletmelerin gelecekteki konumu hakkında karar verebilmeleri, risk değerlendirmesi yapabilmeleri ve mevcut performansı doğru okuyabilmeleri için finansal ve finansal olmayan bilgiler arasında bağ kurması gerekmektedir. Bu maksatla, işletmelerin sürdürülebilirlik hususları ile bunların finansal etkileri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan sürdürülebilirlik raporlaması ile klasik finansal raporlamanın uyumlu bir şekilde birleştirilerek artık yeni bir raporlama formatına geçilme isteği veya zorunluluğu giderek artmaktadır.

Şekil 3: Kurumsal Raporlamanın Gelişimi

Kaynak: TÜSİAD, 2015: 38

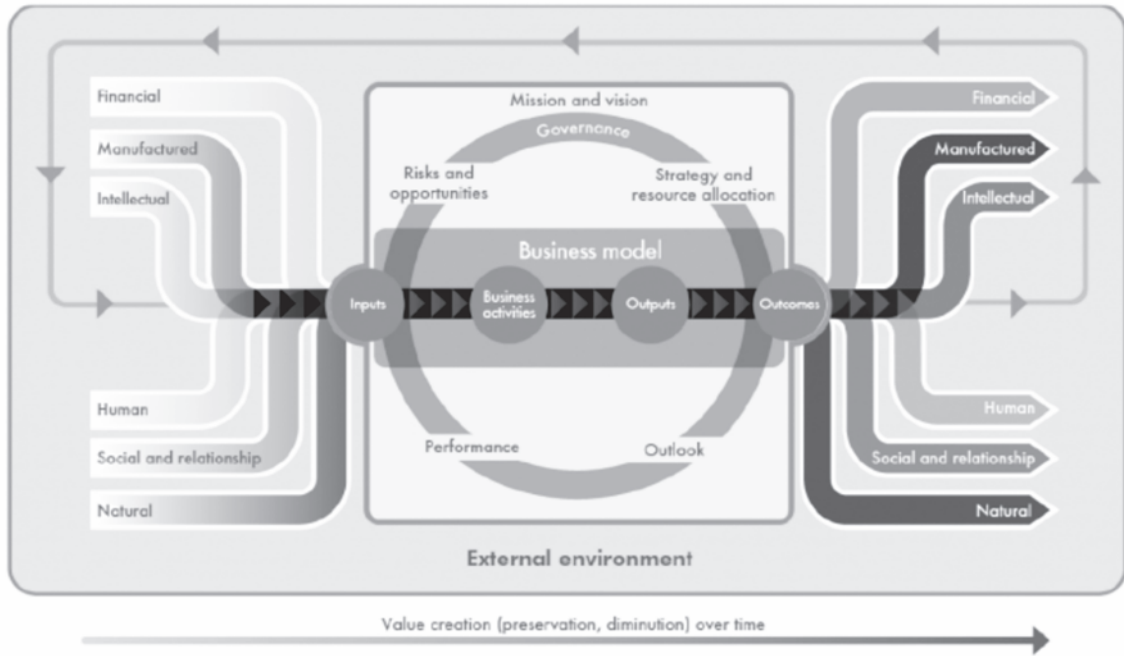
Uzun dönemli karlılığı sosyal sorumluluk ve çevresel etkiler ile birleştiren bir süreç olarak karşımıza çıkan sürdürülebilirlik raporlaması aynı zamanda yönetim kararlarına yardımcı olabilmek amacıyla ilave olarak sosyal ve yönetim performanslarının menfi ve müspet etkilerini de içeren bir karar destek sistemi olarak da değerlendirilebilir.

Kurumsal raporlama sistemi içerisinde yeni bir bakış açısı olarak günümüzde ortaya çıkan entegre raporlama ise özellikle gelecekte oluşacak artı değer için esas olan hususları bir arada sunmayı hedeflemektedir. Entegre raporlama sürdürülebilirlik raporlamasının temellerinden yola çıkarak işletmenin performansının ve beklentilerinin değer yaratma üzerindeki etkisinin nasıl gerçek-

leşeceğine dair bir bildirim sunmaktadır. Bu açıdan entegre raporlamaya; klasik finansal raporlamanın özeti ve sürdürülebilirlik raporu ile birleştirilmiş hali gözüyle bakmak yanıltıcı olacaktır. Entegre raporlama ile sürdürülebilirlik raporlamasının amaçları farklı gibi görülse de aslında Şekil 3’de görüldüğü gibi entegre raporlama diğer raporlama biçimlerini de özünde barındıran bir yapıya sahiptir.

Entegre raporlamaya ilişkin literatür araştırmalarında sıkça üzerinde durulan ve Şekil 4’de görülen değer yaratma sürecinin önemi IIRC ve Black Sun isimli bir şirketin 2014 yılında 150 şirketin katılımı ile gerçekleştirdikleri araştırma ile desteklenmektedir.

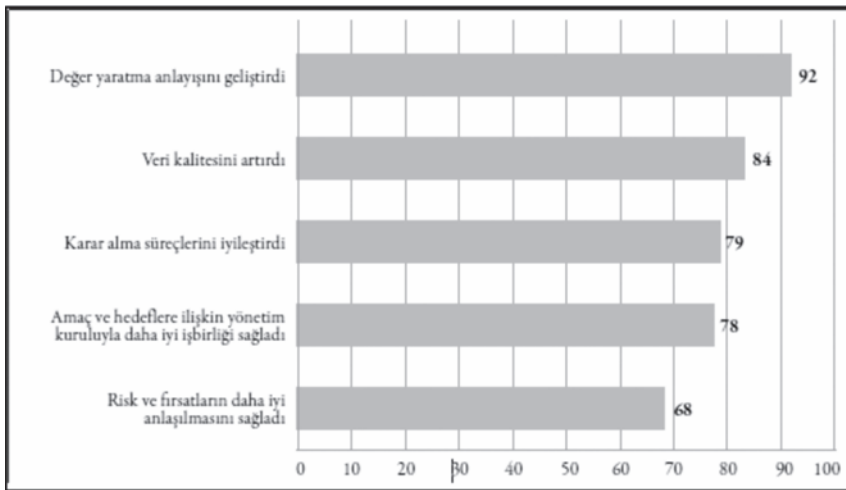
Şekil 4: Değer Yaratma Süreci

Kaynak: IIRC, 2013: 13

Şekil 5’de görüldüğü gibi entegre raporlamanın faydalarının araştırıldığı bir başka araştırmada ise, araştırmaya katılanların yüzde 92’si entegre raporlamanın değer yaratma anlayışını geliştirdiğini, yüzde 79’u yönetim kurullarının işletmenin nasıl değer yarattığını daha iyi anladığını belirtmiştir. Araştırma, değer yaratmaya ilişkin daha geniş bir perspektifin aynı zamanda kuruluşun stratejisi, kaynak dağılımı ve yönetim sistemlerinde de değişikliklere yol açtığını ortaya koymuştur (TÜSİAD, 2015: 79-81).

Şekil 5: Entegre Raporlamanın Faydaları

Kaynak: TÜSİAD, 2015: 81

4. İLKELER VE ÖĞELER

Bir raporun hazırlanmasında belli bir mevzuata bağlı ya da uluslararası normlara uygun kurallar silsilesi yoksa söz konusu raporların hazırlanmasında, içeriğinin oluşturulmasında ve sunulmasında bazı ilkeler ilk olarak uygulayıcılar tarafından ortaya atılmaktadır.

4.1. Entegre Raporlama İlkeleri

Entegre rapor yayınlıyacak işletmelere referans olması amacıyla IIRC tarafından 2013 yılında

yayınlanan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, temelde Kılavuz İlkeler ve İçerik Öğelerinden oluşmaktadır. Entegre Raporlama çalışması 7 temel kılavuz ilke üzerinde şekillenmektedir.

a. Stratejik odak ve geleceğe yönelim: İşletmenin yakın ve uzak plandaki değer yaratma kapasitesiyle ve sermaye öğeleri ile etkileşimiyle nasıl bir ilgisi olduğu hakkında bilgi sağlamalıdır.

b. Bilgiler arası bağlantı: Bilgiyi arama, erişim, birleştirme, bağlantı kurma, kişiselleştirme, tekrar

kullanma veya analiz etme kabiliyetini artırmak için bilgi ve iletişim teknolojisi kullanılmalıdır.

c. Paydaşlarla ilişkiler:

Bir entegre rapor, işletmenin paydaşları ile kurduğu ilişkilerin kalitesi ve etkinliği hakkında bilgi sağlamalı ve isteklerin ne ölçüde anlaşıldığını ve karşılandığını göstermelidir.

ç. Önemlilik: İşletmenin zamana dayalı olarak değer yaratma yeteneği konuları hakkında bilgi vermelidir.

d. Kısa ve öz olma: Bir entegre rapor, kısa, öz ve

anlaşılabilir olmalıdır.

e. Güvenilirlik ve eksiksizlik: İşletme açısından olumlu yada olumsuz tüm hususlar raporda eksiksiz olarak yer almalıdır.

f. Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik: Zamana dayalı olarak değer yaratma etkisini dikkate alarak diğer işletmelerle karşılaştırma yapabilmeye olanağı sunmalıdır.

Bahse konu ilkeler entegre raporun hazırlık ve sunulma aşamalarında temel olarak alınır, içerik hakkında bilgi vererek sunum şeklini gösterir.

4.2. İçerik Öğeleri

Zorlayıcı şekil ve içerik standartları ve yaptırım özelliği olmadığı için entegre raporlama şimdilik kurallara değil, ilkelere dayalı bir raporlama biçimidir. Bir entegre raporda bulunması gereken bilgiler birbirine bağlı ve birbirini dışlamayan içerik öğeleri ile düzenlenmiştir. İçerik öğeleri standardizasyon görevi görmez ve rapor içerik öğelerini belli bir sıraya göre raporlamaz. İçerik öğelerinde 8 ana başlık vardır. Öğeler içinde işletmenin finansal verileri performans başlığında yer almaktadır.

a. Kurumsal genel görünüm ve dış çevre: İşletmenin hangi alanda, hangi şartlar altında faaliyet gösterdiği raporda yer almalıdır.

b. Kurumsal yönetim: Raporda işletmenin yönetim yapısının değer yaratma kabiliyetini ne ölçüde etkilediği bilgisi sunulmalıdır.

c. İş modeli: İşletmenin faaliyet ve iş modeli hakkında yeterli detay verilmelidir.

ç. Riskler ve fırsatlar: İşletmenin zamana dayalı değer yaratma kapasitesini etkileyen/etkileyebilecek risk ve fırsatlar ile bunlara karşı işletmenin duyarlılığı paydaşlara aktarılmalıdır.

d. Strateji ve kaynak aktarımı: Bir entegre raporda, işletmenin hedefi ve bu hedefe ulaşma yolları gösterilmelidir.

e. Performans: İşletmenin hedeflere ulaşma başarısı ve ulaşılan hedeflerin sermaye öğelerini nasıl ve ne ölçüde etkilediğinin bilgisine de raporda yer verilmelidir.

f. Genel görünüş: Karşılaşılabilecek zorluklar ve tehditler ile bunların işletmenin performansına olan etkisinin bilgisi raporlanmalıdır.

g. Sunumun temeli: Raporda yer alacak bilgilerin nasıl belirlendiği ve ölçüldüğü paydaşlara açık ve anlaşılır bir şekilde açıklanmalıdır.

4.3. Sermaye Öğeleri

Entegre raporlamanın en önemli hususu, ortaya çıkarılacak değer yaratma olgusudur. Rapor işletmenin gelecekte nasıl değer yaratacağına ilişkin bilgiler sunmaktadır. İşletmelerin bir ürün veya hizmet üretmek için kullandığı değerler ise sermaye olarak adlandırılmaktadır. Entegre raporlamayı klasik finansal raporlardan ayıran diğer kavramlar ise organizasyon ve paydaşlar için “değer yaratma” ve “sermaye öğeleri”dir. Sermaye öğeleri; finansal sermaye, üretilmiş sermaye, fikri sermaye, insan sermayesi, sosyal ve ilişkisel sermaye ile doğal sermaye olarak 6 farklı anlamda ayrılmaktadır (TÜSİAD, 2015: 53).

a. Finansal sermaye: İşletmenin kullanımına sunulan fon olarak nitelendirilmektedir.

b. Üretilmiş sermaye: İşletmelerin kullandığı üretilmiş fiziksel nesnelere olarak tanımlanmaktadır.

c. Entellektüel/Fikri sermaye: İşletmenin bünyesinde bulundurduğu maddi olmayan duran varlıklardır.

ç. İnsan sermayesi: İşletmenin bünyesinde bulunan insan gücünün yetenekleri, deneyimleri ve işletmenin hedeflerini anlayıp, uyum sağlayıp aynı amaçları desteklemeleri, liderlik etme, grup halinde çalışma ve yönetme kabiliyetleri olarak tanımlanabilmektedir.

d. Sosyal ve ilişkisel sermaye: İlişkisel sosyal sermaye bireylerin diğerleriyle geliştirdikleri ilişkilerin türünü açıklar ve kişilerin sahip olduğu saygı, dostluk ve muhabbet gibi kendi aralarında oluşturdukları özel ilişkilere odaklanır (Turgut ve Begenirbaş, 2014: 148).

e. Doğal sermaye: İşletmelerin mevcut ve gelecekteki tüm süreçlerini etkileyebilecek yenilenebilir ve yenilenemez kaynaklardır.

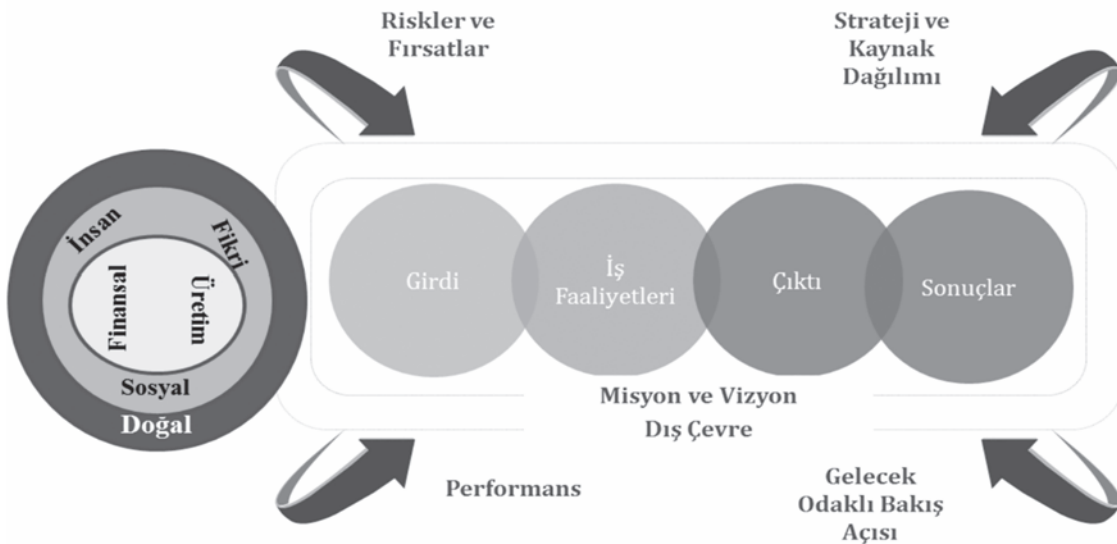
Sermaye öğeleri içerikleri ve amaçları gereği

birbirlerinden bağımsız olarak düşünülmemelidir. Tüm sermaye öğeleri birbirlerini aynı yönde ya da diğer yönde olumlu veya olumsuz olarak etkileyebilirler. Örneğin üretilmiş sermayenin artması ile finansal sermayenin azalacağı gibi, sermaye öğelerinin etkileşim içinde oldukları ve aynı zamanda diğer unsurlarla da birleşerek değer yaratma sürecine katkıda buldukları Şekil 6'da da gösterilmektedir.

yer almasının nedeni hükümet veya borsaların düzenlemeler yoluyla raporlamayı zorunlu hale getirmeleri veya teşvik etmeleridir (TÜSİAD, 2015: 73).

Eylül 2014 tarihinde Avrupa Birliği'nde (AB) büyük şirketlerin finansal olmayan bilgilerinin halka açıklanmasına ilişkin yeni bir direktif kabul edilmiştir. Bu kapsamda entegre raporlama formatında olmasa da finansal olmayan verilerin

Şekil 6: Sermaye Öğeleri ve Değer Yaratma Süreci

5. ENTEGRE RAPORLAMA UYGULAMALARI

Entegre raporlamanın artık işletmelerin günlük hayatlarına girmesi konusunda 2010 yılında Johannesburg Borsası ilk adımı atmış ve borsaya kote tüm şirketlerin entegre rapor yayımlamasını zorunlu kılmıştır. Böylelikle Güney Afrika, entegre raporlamayı borsaya kote şirketlere zorunlu hale getiren ilk ülke olmuştur.

Raporlama sayısında Güney Afrika Cumhuriyeti'ni Hollanda, Brezilya ve Avustralya takip etmektedir. Bu ülkelerin entegre raporlamada ön sıralarda

açıklanma zorunluluğu getirilen Danimarka, Portekiz, Fransa'da da entegre raporlamaya doğru adım atılmıştır. Bu ülkelerin yanı sıra Finlandiya, İsviçre, İspanya, ABD, İsveç, Kanada, Almanya ve İngiltere de entegre raporlama yapılan ülkeler arasındadır.

Türkiye'de henüz entegre raporlama yapan bir şirket bulunmamasıyla birlikte, iki şirket IIRC'nin pilot programına katılmış, birçok şirket de ilerleyen dönemde entegre raporlamayı planladıklarını açıklamıştır. Türkiye'de geçerli mevzuatlar uyarınca detaylı faaliyet raporu hazırlama zorunluluklarının bulunduğu entegre rapor hazırlanması

durumunda bile diğer raporların hazırlanma ve yayınlanma yükümlülüklerini ortadan kaldırmadığı gerçeği bulunmaktadır. Hali hazırda ülkemizde entegre raporlamadan ziyade sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlaması gündemde bulunmaktadır. Ancak söz konusu raporlama sistemine yönelik olarak da henüz yasal bir düzenleme ve yaptırım bulunmamaktadır. Son yıllarda paydaşların baskısı sonucu işletmeler tarafından gönüllü olarak sürdürülebilirlik raporlaması yapılmaktadır. Halen gönüllü olarak toplam 200'ün üzerinde sürdürülebilirlik raporu yayınlanmıştır (<http://www.kurumsalsurdurulebilirlik.com/tr-tr/anasayfa.aspx>).

SONUÇ

Finansal krizlerle birlikte küresel çapta tüm yatırımcıların istediği, iyi yönetilen paydaşları ile arasındaki iletişimde şeffaflık ve hesap verilebilir olmayı ve sosyal sorumluluk içerisinde faaliyetlerini yürütmeyi kendisine ilke edinmiş, kısa, orta ve uzun vadeli gelecekte değer yaratabilecek ve yaratılacak değer nasıl yaratılacağına dair bilgiler sunabilen işletmelerin çoğalmasındır. Bu süreçte de yatırımcılar başta olmak üzere işletmelerin etkilediği/etkilendiği tüm paydaşlar işletmeler hakkında söz konusu bilgileri anlaşılabilir, öz ve sade bir şekilde raporlardan elde etmek istemektedirler.

Finansal raporlamadan sürdürülebilirlik raporlamasına ve günümüzde entegre raporlamaya uzanan süreçte işletmeler, sadece raporlama şekillerini değil, iş yapma biçimlerini, rol ve sorumluluklarını da yeniden tanımlamaktadırlar. İşletmelerin pazar değerlerine bakıldığında finansal olmayan varlıkların önemi her geçen yıl artmaktadır. Günümüzde işletmelerin piyasa değerinin esas belirleyicisi haline gelmiştir. Finansal olmayan değerlerin önemindeki bu artış göstermektedir ki, finansal raporlama yaklaşımı yakın gelecekte kendini finansal olmayan bilgileri de içeren entegre raporlamaya dönüştürecektir. Ancak en-

tegre raporlama halen yapılan bazı çalışmalarda klasik finansal raporlar ile son zamanlarda gündemde olan sürdürülebilirlik raporlarının bileşkesi olarak görülse de işletme ve paydaşları için değer yaratma sürecine odaklanması ile farklı bir konumda yer almasını gerektirmektedir. Entegre raporlamanın dayandığı temel düşünce işletmeye sermaye sağlayan tüm paydaşlara zaman içinde nasıl değer yaratacağını açıklamaktır. Aynı zamanda entegre raporlama yalnızca finansal sermayeyi değil aynı zamanda beşeri, sosyal ve entelektüel sermayeyi de kapsamaktadır (IIRC, 2013). Entegre raporlama ile ilgili olarak bilinmesi gereken en önemli husus; entegre rapor, sürdürülebilirlik raporu ile finansal raporun birleşimi değildir. Entegre raporlama ile işletmenin gelecekteki değerini ortaya koyması hedeflenmektedir.

Entegre raporlama için çevresel ve sosyal etkiler, finansal olmayan varlıklar sayısallaştırılmalıdır. Bu sayısallaştırmalar ile mevcut diğer sayısal veriler birleştiğinde işletmenin gerçek değeri ortaya çıkmaktadır. Ancak tüm olumlu yanlarının yanı sıra entegre raporlama uygulamasının en azından şimdilik en önemli eksikliği, test edilmiş standartlarının olmamasıdır. Standartların olmaması şirketler arasında uygulama farklılıklarına neden olmaktadır. Standartların oluşturulması durumunda bile mevcut yasal mevzuatlar düzenlenmeden, getirilecek yeni standartlar beklenen verimi sağlayamayacaktır.

Özetle öncelikle yatırımcılar ve diğer paydaşlar için sadece finansal değil aynı zamanda da finansal olmayan, önemli ve değer yaratabilecek bilgilere anlaşılabilir bir şekilde ulaşabilmek önemlidir. Bu kapsamda yasal mevzuat tam olarak düzenlenerek, yani işletmelere ilave yük değil, etkili ve verimli olabilecek bir yol sunarak oluşturulması, ulusal ve uluslararası standartların belirlenmesi ile entegre raporlama yapan işletmelerin geleceğini bulanık değil net olarak görmek mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

- BM (2008), Kalkınma Programı: Türkiye’de KSS Değerlendirme Raporu.
- Dahms, D. (2012), Investigating The Relevance of Selected Aspects Of Integrated Reporting in The Banking Industry.
- Deloitte (2012), Integrated Reporting – Navigating Your Way To A Truly Integrated Report. Second Edition.
- Eccles, R.G. ve Krzus M.P. (2010), **One Report: Integrated Reporting For A Sustainable Strategy**, Hoboken, NJ: Wiley.
- International Integrated Reporting Committee (IIRC) (2011), Towards Entegrated Reporting: Communicating Value in the 21st Century, http://theiirc.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf.
- International Integrated Reporting Committee (IIRC) (2013), Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi.
- Integrated Reporting Committee of South Africa (IRCSA) (2011), Framework For Integrated Reporting And The Integrated Report. Discussion Paper.
- Kağnıcıoğlu, D. (2007), **Endüstri İlişkileri Boyutuyla Sosyal Sorumluluk**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Kanzer, A.M. (2010), Towards a Model for Sustainable Capital Allocation: 45-57; Edited by: Eccles, R.G., B. Cheng ve D. Saltzman. The Landscape of Integrated Reporting Reflections and Next Steps, Harvard Business School
- Kargın, S., Aracı, H. ve Aktaş, H. (2013), “Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, 6 (1), 27-46.
- Krzus, M. P. (2011), Integrated Reporting, <https://www.mikekrzus.com/downloads/files/IRZ-Integrated-reporting.pdf>.
- Kuşat, N. (2013), “Yeşil Sürdürülebilirlik İçin Yeşil Ekonomi: Avantaj Ve Dezavantajları-Türkiye İncelemesi”, **Journal of Yasar University**, 29 (8): 4896-491.
- OECD (2015), Kurumsal Yönetim İlkeleri, OECD’nin G20 Bakanlar ve Merkez Bankası Başkanlarına Raporu.
- Onat, O. K. (2015), “Aarakazanç Ticareti İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt-Sayı: 8 (4), 149-157.
- TÜSİAD (2015), Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama, İstanbul.
- TOBB (2015), Birleşmiş Milletler Sorumluluk Bildirimi Raporu, 2015.
- Turgut, E. ve Begenirbaş, M. (2014), “İlişkisel Sosyal Sermayenin Yenilikçi Davranışa Etkisinde Örtülü Bilgi Paylaşımı Davranışının Aracılık Rolü”, **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 7, Sayı 1, 146-160.
- White, A. L. (2010), The Five Capitals of Integrated Reporting: Toward a Holistic Architecture for Corporate Disclosure: 29-32; Edited by: Eccles, R.G., B. Cheng ve D. Saltzman. 2010. The Landscape of Integrated Reporting Reflections and Next Steps, Harvard Business School.
- www.atonet.org.tr
- www.globalreporting.org/resource/library/Turkish-G3-Reporting-Guidelines.pdf
- www.iso.org
- www.joomag.com/magazine/inmagazine-say%C4%B1-1-1-ocak-%C5%9Eubat-mart/0930821001441205920?page=54
- www.kurumsalsurdurulebilirlik.com/tr-tr/anasayfa.aspx
- http://www.kgk.gov.tr/contents/files/Pdf/muhasebe_direktifi.pdf (2013/34 sayılı AB direktifi)
- www.toplumsalanaliz.net/2012/08/greenpeace-nedir-kurulusu-ve.html